

OBJAVITELIA 14-16

autor: Peter Naňo, sdb a kolektív

Objavitelia – cesta zrenia pre 9. – 1. ročník chalanov
(1. fáza - odskúšanie a prispôsobenie miestnym podmienkam)

obsah

PREDSTAVENIE 3. ETAPY

Pohľad do „podpalubia“ chlapcov deviatakov na ZŠ a prvákov na SŠ
(14 – 16 rokov)

Kultúra, v ktorej sú ponorení
Základná úloha – zrod Objaviteľa
Postupnosť pohybov v 3. etape cesty

CIELE, KTORÉ SLEDUJEME

MOMENTY A FORMY REALIZÁCIE

POZÍCIA, POSTOJE A PRÍSTUPY ANIMÁTORA

Prístup rozvážneho mudrca
Zopár konkrétnych rád
Výchova vo viere

VÝSTUPNÉ ŠTANDARDY

Záver

STRETNUTIA

Metodiky jednotlivých stretnutí

PREDSTAVENIE III. ETAPY

Drahý animátor!

Spolu sa teraz pozrieme na chalanov, ktorých máš na „stretku“. Mnohé z vecí, o ktorých sa tu teraz dočítaš, by ti mali byť známe. Mal by si však začať nad nimi premýšľať, sám si ich identifikovať a potom hľadať cesty rastu a zmeny.

Z našej skúsenosti ti ponúkame tieto pohľady.

Je to obdobie **mnohých zmien** (fyzických, psychických) v živote chlapca. Chlapec sa dostáva do vnútorného napätia, proti ktorému sa bráni. Vo všetkom, čo prežíva, je sám sebe otázkou. Cíti sa dezorientovaný, neistý, nestály a niekedy to vedie až k rezignácii.

Účinnou obranou je pre neho **prílišná kritickosť**. Keď chalan nemilosrdne posudzuje druhých, snaží sa oslobodiť od bolesti, že aj sám je vystavený posúdeniu. Skôr vidí chyby u druhých ako u seba. Jeho kritika je však čiernobiela. Je to tak preto, že na veci sa nepozera z viacerých strán. Vidí len ich útržky a nie celkom vníma súvislosti. (Buď je to tak alebo tak.) A tak často používa „skratky“ pri vysvetľovaní si situácií. Napr. ak niečo nevyjde, hneď identifikuje jedného, kvôli ktorému sa to všetko pokazilo.

Z rodiny si priniesol veľa rôznych hodnôt a názorov. Je na ňom veľa „nalepeného“ z rodiny, ale ešte nie je identifikovaný so všetkým. A hoci na neho nie je vyvíjaný nejaký veľký vonkajší tlak, **snaha prispôbiť sa** (najmä partii) zmetie to, čo bolo v ňom iba povrchné, naučené. Ak sa neprispôsobí partii/súčasnej kultúre, vyznieva ako ten, čo je „mimo“.

Sám nevie odhadnúť svoje sily, a preto kolíše medzi podceňovaním sa a preceňovaním sa. Má strach z toho, že zažije „trapas“ a že druhí objavia jeho chyby. Preto nejde do „serióznych“ akcií. Skôr vyhľadáva také akcie, kde môže blbnúť.

Rád sa vyhýba neseniu zodpovednosti. Život prežíva iba ako robenie „haluzí“ alebo nudenie sa. Je fascinovaný nejakým „haluzákom“, ktorý síce robí „blbosti“, ale stáva sa

1 Pomôckou pre animátora, aby sa vedel vžiť do tejto vekovej kategórie, je obraz človeka, ktorý stratil pamäť. Chalan sa zrazu cíti ako ten, kto nevie, kým vlastne je. Už nie je „decko“, ale ešte ani dospelým. Preto môže animátorovi pre pochopenie toho, čo sa odohráva v chalanovi, pomôcť film The Bourne Identity.

Tak ako hrdinu z filmu trápia veľa otázok o ňom, o jeho identite, minulosti, schopnostiach, presne tak tieto otázky trápia aj chalana. Musí sa vydať na cestu objavovania seba samého. Na tejto ceste bude musieť spoznať svoje meno (doteraz ho volali priezviskom, odteraz bude mať v partii prezývku). V rukách bude držať množstvo „pasov“ – tvári. Ktorý z nich je ten pravý? Ešte sám nevie, ako sa zachová v zložitých situáciách, nevie, na čo všetko už má a čo dokáže. Jeho schopnosti a dary sú v momente, keď ich objaví, prekvapením aj pre neho samého. Sám nevie, čo a koho má skutočne rád, komu sa oplatí dôverovať. Potrebuje niekoho, kto ho prijme v tomto rozpore. Kto mu pomôže objaviť, kým je. Na otázky o sebe nevie odpovedať, sám je z toho nervózny. „Prečo sa ma pýtaš, keď ja sám neviem? Ty mi pomôž na to odpovedať!“ Každý, kto mu chce pomôcť, musí počítat s nevyspytateľnými reakciami. Potrebuje akési šifry, odkazy, „vodítka“, aby našiel sám seba.

Na tejto ceste bude musieť stretnúť dievča, vďaka ktorému pochopí, čo má v jeho živote skutočne cenu. Nepozná ešte svet ženy. Myslí si, že bude rozmýšľať a konať ako on, ale postupne bude musieť doceniť odlišný spôsob myslenia. Film môže byť teda dobrou pomôckou, ako sa vžiť do pocitov mladého človeka v tomto veku.

pre malú skupinu stredom pozornosti. Frajer je pre neho ten, kto bol priamo pri nejakej akcii (napr. keď sa niekde niekto bil). Aj sám túži zažiť niečo, kde by bol úplný frajer, kde by mohol urobiť niečo proti „normálnosti“ (zažiť adrenalin, rozbiť niečo...). Žije nerozvážnosťou a je za každú somarinu. Rozhoduje sa „tu a teraz“ (sila momentálnej inšpirácie) a keď ho partia vyhecuje, je schopný spraviť hocičo. Na vykonanie niečoho stačí aj chvíľkové presvedčenie, chvíľkový pocit, aj keď daný skutok môže mať dlhodobé následky.

Túži byť dospelým a preto **vystupuje ako suverén**. Je fascinovaný všetkým, čo zavaňa „dospeláckosťou“. Niektoré veci sa stávajú symbolmi dosiahnutia dospelosti (účes, pitie alkoholu, fajčenie, sexuálne skúsenosti...).

Je citlivý na záujem dievčaťa. Nechápe jej komplikované, citové vnútro a nevníma hodnotu jej tela (prepojenosť jej tela na jej vnútro). Túži mať kamarátku, ale nevie, ako na to. Je pre neho dôležitý dobrý pocit pri nej. Rastie v ňom mýtus krásneho dievčaťa (obdivovanie niektorého dievčaťa, ale podvedome v ňom hľadá odmietanú matku).

Väčšinou **nemá úctu k nahote ženy**, preto nemá problém s autoerotikou (je to jednoducho fajn pocit, je fascinovaný vzrušením). Rodičia ho nenaučili čakať a túžiť po veciach, lebo mu mnohé veci dávali hneď. Tým sa znížila odinnosť voči frustrácii a schopnosť čakať. Vníma teda sexualitu len ako niečo, čo chce mať a musí to čím skôr mať.

Rodičia ho často pokladajú iba za dieťa a nemajú na neho nejaké veľké nároky. Je to živná pôda pre jeho **mýtus pohody a lenivosti**. „Mám všetko bez toho, aby som sa o niečo musel snažiť.“ „Ak mi niečo zakazujú, nemajú ma radi. Obmedzujú moju slobodu – súkromie, práva...“ Prežíva časté konflikty medzi záujmami rodičov a jeho záujmami.

Dochádza aj ku **kríze viery**. Začína v nej vnímať množstvo rozporov a chce opustiť detské predstavy o Bohu. Má tendenciu odmietiť príliš „zženštilú“ náboženskú prax. A tiež odmieta zväzujúcu závislosť od Cirkvi, voči ktorej začína byť kritický. Stráca zmysel pre posvätné veci a uniká pred vlastným vnútrom. Boh a Ježiš sú často pre neho vzdialení. Vieru hodnotí podľa citov. Ak nič necíti, zdá sa mu, že náboženské úkony sú zbytočné. Potom ich vníma iba ako to, čo musí robiť nasilu.

Keďže **túži byť „in“ a vedieť, čo je nové** na chat-e, icq, facebooku, pokeci... (dokáže hodiny stráviť za počítačom, len aby mu nič neušlo). Tiež je schopný stiahnuť si všetky nové filmy či hudbu, len aby mal to, čo práve beží.

Túži po slobode, ale ešte si len málo uvedomuje, aké má táto sloboda úskalía. Sám sa môže slobodne posadiť za mreže a nechať sa spútať alkoholom, drogami, pôžitkami... Je to vek, v ktorom sa rodia mnohé závislosti, a tie sa potom môžu tiahnuť celým jeho životom. Chcel by si robiť len to, čo sám chce, ale často ani sám nevie, čo v skutočnosti chce. Niekedy sa zdá, akoby vo svojom vnútri nemal nič. Akoby bol ako čistá, nepopísaná tabuľa a anestetikom na jeho vnútornú bolesť je hudba, zábava, alkohol...

Kultúra, v ktorej sú ponorení

Spoločne sa ďalej pozrieme, ako týchto chalanov vidí súčasná spoločnosť. Chalani sú v tomto veku veľmi citliví, práve preto sú aj najviac ovplyvniteľní, zraniteľní. Samotná reklama a film sa často zameriavajú práve na tento vek.

Stojíme pred kultúrou, ktorá neponúka ako ideál dospelého človeka, ale dospievajúceho. Dospievajúci si postupne budú stále viac uvedomovať, že sú ideálom krásy, slobody... okolo ktorých sa točí svet. Nebudú mať motiváciu meniť toto postavenie dospievajúceho. Sú odrazom súčasného sveta, ktorý by sme mohli nazvať „svet veľkých experimentov“, ktoré sú nepremyslené. A ani si nenárokujú na premyslenie. Skôr ide **o prežitie niečoho nového, iného. Jednoducho o hľadanie zážitku.**

Pluralita názorov vytvára zdanie, že objektivita je nedosiahnuteľná, a **preto je dôležitý len momentálny zážitok.** Ale my ich chceme priviesť k tomu, aby prežívali zážitky ako hlboké, dôležité okamihy svojho života. Zostáva problémom, že hlboké zážitky majú sklon prežívať iba ako „srandu“.

Sú vyznávačmi praktického relativizmu aj vďaka tomu, **že dostávajú mnoho podnetov a impulzov, ktoré nemajú šancu preveriť a vyskúšať.** Nie sú to podnety, ktoré by vedeli hneď spracovať.

Vo všetkom vážnom chcú dnes mladí cítiť aspoň štipku **cynizmu alebo sarkazmu.** Niekedy sa zdá, akoby veciam v ich živote dávali zmysel len samé nezmysly.

Dnes sa mladí rozhodujú pre sexuálnu skúsenosť veľmi skoro. Sexuálny život mladých sa stal akosi súčasťou kultúry. Ten, kto to ešte „nevyskúšal“, je vyčleňovaný zo skupiny. V súčasnej dobe sú tí, ktorí si zachovávajú čistotu pred manželstvom, v menšine. Heslá dnešnej kultúry sú: „Na sex mám právo a nikto mi ho nemôže zakázať.“ „Ak sa majú radi, tak nech to spolu robia.“ a pod.

Základná úloha – zrod Objaviteľa

Toto všetko hovorí o tom, že pre 14-ročného „chalana“ nastal čas vydať sa na cestu a objavovať nový svet. Rozhodnúť sa putovať, aby objavil odpovede na otázky. Musí opustiť všetko známe a dôverné. Opustiť to, čo dôverne pozná a nelipnúť na bezpečnom mieste. Púť vytvára skúsenosti. Odišť treba aj od toho, čo ho ubíja a necháva stáť na mieste. Čaká ho akýsi labyrint sveta, v ktorom ho budeš, drahý animátor, sprevádzať.

Tento objavný výlet je vlastne jeho vlastný životný príbeh, ktorý sa bude písať vďaka orientovaniu sa vo svete a hľadaniu kritérií na jeho pochopenie. Príbeh, o ktorom hovoríme, má svoje pramene sily v prírode, tichu, modlitbe, sviatosťach, zážitku sily, obety, krásy, priateľstva a lásky. Je dô-

ležité na tejto ceste prekonávať roztrieštenosť, a to práve vďaka silným zážitkom, ktoré mu budú pomáhať odkryvať svet.

Ježiš je orientačným bodom v objavnej plavbe po mori. Ježiš chalanov sprevádza procesmi v hĺbke duše. Je ten, ktorý chápe mladého človeka v jeho situácii, v období jeho zraniteľnosti. On je tým Objaviteľom, ktorý sprevádza svojich učeníkov v loďke na druhý breh. Od detských predstáv ich sprevádza k mužovi. Ježiš je Objaviteľom nového sveta. Zjavuje nový svet, nové vzťahy – k ľuďom, prírode, Bohu. Vytvára medzi ľuďmi niečo úplne nové, prevratné – Božie kráľovstvo.

Objavitelia potrebujú **OTVORENIE SA a ORIENTÁCIU.**

Otváranie sa voči neznámemu

Získavanie orientácie v oblastiach, ktoré sú pre nich „novými svetmi.“

Postupnosť pohybov v 3. etape cesty²

Na ceste otvárania sa a hľadania orientácie v sebe i vo svete ti chceme ponúknuť nasledujúce kroky pomocou týchto šiestich blokov:

0. blok: Miesto, kde sme spolu

1. blok: Kto vlastne som?

2. - 3. blok: Kde vlastne som?

4. blok: Čo pri nej prežívam?

5. blok: Čo vlastne chcem?

Naša schéma objavovania je takáto: animátor prejde viacero „stretiek“ po sebe bez toho, aby ich výrazne komentoval. Skomentuje ich až po treťom, štvrtom „stretku“. Rešpektujeme tak ich dynamiku, kedy chalan potrebuje najprv niečo vidieť, chce niečo spraviť, a až potom si sadnúť a potešiť sa z toho, čo spravil. Túži tiež po tom, aby ho niekto ohodnotil, aby „meditoval“ nad tým, čo spravil. V tomto animátor môže šokovať v dobrom slova zmysle. A to tak, že po niekoľkých „stretkách“ im zrazu povie, čo sa počas nich s nimi odohralo. Čo vlastne spravili a čo objavili. Pre chalana je veľmi dôležité, že vie, že tu niekto nad ním premýšľa. A tak, aj keď sám má problém mnohé veci na sebe pomenovať, o sebe zrazu objaví niečo vďaka tomu, že niekto iný to objavil na ňom. Chalan čakal nejaký komentár k hre a zrazu dostane komentár k ucelenému programu niekoľkých „stretiek“.

² Postupne by sa tieto bloky dali prepracovať na základe biblického príbehu patriarchu Jakuba. Tiež dobrými biblickými inšpiráciami sú Jonáš a Mojžiš...